

Вера Величковић
Јагодина

Извештај о основним школама

Господину Министру просвете и црквених послова¹

Част ми је учтиво поднети Вам, Господине Министре, извештај о стању народних школа у срезовима: деспотовачком, параћинском и ресавском округа моравског у школској 1902-3. години.

I. О школским зградама и учитељским становима

а) Школске зграде од тврдог су материјала и у добром стању у овим местима: у Деспотовцу, у Исакову (учитељски станови рђави), Великом Поповићу (учитељски стан влажан), у Медвеђи (срез деспотовачки); у Параћину зграда за мушку школу, у Доњем Видову, у Сењском Руднику (срез параћински); у Свиланцу, у Витежеву (учитељски стан влажан), у Дубљу, у Грабовцу и у Гложанима (рез ресавски).

У осталим местима школске зграде могу привремено послужити још за коју годину, докле општине не буду у могућности да приступе подизању нових школских зграда.

У овој школској години комисијски је извршен избор места за нове школе у Сикирици, Крушару, Бошњану (срез параћински), у Седлару и Војсци (срез ресавски).

Грађевински одељак израдио је планове за школе: у Војсци, Седлару, Сикирици и Бошњану.

У Војсци спремљен је материјал (камен, цигла, креч, песак). У Седлару и у Сикирици овога лета израђује се цигла за школе.

б) У току ове школске године није у овом школском округу подигнута ни једна нова школска зграда.

в) Као заслужне људе моћу сада да именовати ове: г. Аврама Симића, општинског благајника, из Сикирице (срез параћински) који се је највише заузимао, те је у току ове школске године наплаћен дуговани школски прирез из ранијих година у суми од 3000 динара. У том послу има заслуга и г. Лазар Стојановић, учитељ, који је подесним понашањем и заузимљивошћу у општини доста допринео, да се људи сложе и пораде да се у Сикирици ускоро може приступити подизању нове школске зграде. За школу војиштанску (срез ресавски) искрено се заузима председник г. Спира Катић. За подизање школеу Ношњану (срез параћински) највише се заузима г. Радисав Павловић, економ из Бошњана. Он је за подизање нве школе као свој добровољни прилог поклонио 600 динара у сребру и у исто време заузимао се те је за школу добровољним прилозима прикупљено 1800 динара.

II. О издржавању и снабдевању школа школским потребама

---

¹ АС, МПс, Ф 46, р-67/1903.

Извештај о стању школских каса
од 1. јануара до 15. јуна 1903. године

Име школе	Годишњ и буџети	Колико је унето у касу	Колико је издато	Колика је готовина	Колико дугује школа	Колико дугују општине школама
	динара	динара	динара	динара	динара	динара
Град Ћуприја	6336,66	3197,76	3197,75	-	-	-
Деспотовачки срез						
Деспотовац	1565,35	456,40	493,45	-	31,15	1378,40
Вел. Поповић	2487,60	392,38	478,20	-	370	848
Бељајка	886	180	180	-	374	538,48
Глоговац	812,60	529,41	529,41	-	-	1471,19
Грабовица	780	100	100	-	130	580
Двориште	1292	231,02	230,30	0,72	130	2496,50
Дубока	2532,60	1004,51	442,80	561,21	-	1527,57
Јеловац	1266,41	204	250	4	-	807,31
Исаково	1330	495,50	495,50	-	347	510
Медвеђа	1603	398	398	-	60	1205
Плажане	1462	269,45	269,45	-	177,50	1098,30
Свега у деспотовачком срезу	16017,56	4260,17	3817,11	565,93	1619,55	12460,75
Параћински срез						
осн. шк.	4840	2016,65	1983,40	33,25	-	2823,35
Параћин						
грађ. шк.	560	244,70	244,70	-	-	315,30
Параћин						
Батинац	1920	306,50	306,50	-	127,80	884,45
Бигреница	3950,76	404,85	396	8,85	1081,78	2820,35
Буљане	940	220	213,50	6,50	38	720
Бусиловац	858	210	206,20	3,80	134,05	464,51
Доње Видово	2816,90	1060,58	1039,10	21,48	333	2075,57
Доња Мутница	3376,45	2217,67	594,15	1623,52	80,52	2807,65
Дреновац	1829	550,05	548,45	1,60	82	504,45
Крушар	2597,85	372,90	370,40	2,50	200	2224,95
Плана	1793,83	383,20	383,05	0,15	110,10	851,61
Сење	3170	175,07	467,90	-	292,83	4520
Сикирица	1909	3652,97	868,43	2784,54	-	1804,07
Свега у параћинском срезу	30561,79	11815,14	7621,78	4486,14	2480,08	22816,26
Ресавски срез						
осн. шк. у Свилајнцу	6700	3395	3247,90	147,10	299,45	3305
грађ. шк. у Свилајнцу	1082,60	332,30	332,30	-	110	110
Бобова	2180	230	349,85	-	119,85	885

Витежево	1610	372,20	276,05	96,15	70	383,31
Војска	1160	337,50	337,50	-	80,50	194,50
Гложане	1246	503,95	415,30	88,65	-	325,25
Грабовац	830	390	370	20	40	440
Дубље	2611	575	568	109,55	962,95	2036
Дубница	1007	250	250	-	95	207
Седларе	2020	-	-	-	416,45	1027,30
Тропоње	2106	547,16	502,50	44,66	537	614,25
Црквенац	3470	312	292,20	19,80	-	3158
Свега у ресавском срезу	26022,60	7245,11	6941,60	525,91	2731,20	12685,60
Свега у сва три среза	72601,95	23320,42	18380,49	5577,98	6820,83	47962,61

Из поменутих прилога види се, да је наплаћивање школског приреза било најјаче у другом полугођу 1902. године и да је најслабија наплата била у првом полугођу 1903. године. Школе су у првом полугођу 1903. године издржаване нешто готовином, која је пренета из 1902. године а нешто и кредитирањем. Надам се, да ће од сада полицијске, пореске и општинске власти марљивије вршити наплату школског приреза.

Честе промене часништва у општинама доста су сметале председницима и благајницима у старању за ревносно издржавање школа.

III. Васпитна настава (школски рад)

А. Основне школе

а) Прилажем акт од 7. јула бр. 553, у коме излажем извештај о прекиду рада у појединим школама. Прекидање школског рада због болести знатно је сметало наставницима у постизавању успеха.

Извештај

О прекиду рада у школској 1902-3 години

Р.бр.	Име школе	Кад је школа прекидала рад	Због чега
1.	Град Ћуприја	Од 12-22. децембра 1902. год. све основне школе	Због малих богиња
		III и IV раз. Жен. осн. школе	Због малих богиња
Деспотовачки срез			
2.	Велики Поповић	Од 22. јануара до 8. фебруара 1903. год.	Због малих богиња
3.	Глоговац	Од 23-29. новембра 1902. год.	Школа није имала дрва
4.	Исаково	Од 8-22. фебруара	Због малих богиња
5.	Медвеђа	Од 10-25. децембра 1902. год.	Због малих богиња
Параћински срез			
6.	Параћин	Жен. Осн. Школа од 15. августа до 15. септембра 1902. год.	Због оправке школске зграде
		Сва осн. Школа од 23. септембра до 4. октобра 1902. год.	Због малих богиња
		Од 30. октобра до 15. новембра	Због малих богиња и

		1902. год. и од 2-10, јануара	шарлаха
		Од 23. септембра до 4. октобра 1902. г. и од 2-10. јануара грађанска школа	Због малих богиња и шарлаха
7.	Бигреница	Од 18-29. јануара 1903. год.	Због малих богиња
8.	Доња Мутница	Од 18-30. новембра 1902. год.	Због великог кашља
9.	Дреновац	Од 22-25. октобра и од 1-15. новембра 1902. год.	Због болести наставника
10.	Сење	Од 14-24. новембра 1902. год. и то I и II раз. мушке школе	Због малих богиња
Ресавски срез			
11.	Свилајнац	Од 16. децембра 1902. до 20. јануара 1903. год. и то сва осн. школа	Због малих богиња
12.	Бобова	Од 13-22. фебруара 1903. год.	Због малих богиња
13.	Витежево	Од 11-26. децембра 1902. год.	Због малих богиња
14.	Гложане	Од 16. јануара до 3. фебруара 1903. год.	Због малих богиња
15.	Грабовац	Од 14. фебруара до 1. марта 1903. год.	Због малих богиња
16.	Дубље	Од 13-29. марта 1903. год.	Због малих богиња
17.	Дубница	Од 2-12. децембра 1902. год.	Због малих богиња
18.	Тропоње	Од 12-21. децембра 1902. год.	Због малих богиња
19.	Црквенац	Од 2-19. јануара 1903. год.	Због малих богиња

Списак
наставника који су радили у продужним школама
у школској 1902-3. години

Р. бр.	Име и презиме	Место	Оцена успеха
Град Ћуприја			
1.	Петар Милосављевић	Ћуприја	Врло добар
2.	Стеван Младеновић	Ћуприја	Врло добар
	Деспотовачки срез		
3.	Катарина Ристић	Бељајка	Врло добар
4.	Мијајло Ристић	Глоговац	Добар
5.	Боривоје Ђорђевић	Дубока	Врло добар
6.	Павле Николић	Исаково	Врло добар
Параћински срез			
7.	Светолик Брзаковић	Батинац	Врло добар
8.	Милан Миловановић	Доња Мутница	Врло добар
9.	Милан Степановић	Крушар	Врло добар
10.	Милан Михајловић	Плана	Врло добар
11.	Костантин	Сење	Врло добар

	Миловановић		
12.	Лазар Стојановић	Сикирица	Врло добар
13.	Драгутин Гајић	Бигреница	Врло добар
14.	Милева Гајић	Бигреница	Врло добар
15.	Јелена Голубовић	Бигреница	Врло добар
Ресавски срез			
16.	Војислав Пантелић	Бобова	Врло добар
17.	Светозар Митровић	Витежево	Врло добар
18.	Жарко Зечевић	Војска	Врло добар
19.	Љубица Зечевић	Војска	Врло добар
20.	Радосав Ђорђевић	Гложане	Добар
21.	Трајко Петровић	Дубље	Врло добар
22.	Новак Тоскић	Дубље	Врло добар
23.	Јеремија Маринковић	Тропоње	Врло добар
24.	Јелисавета Маринковић	Тропоње	Врло добар
25.	Светозар Михајловић	Црквенац	Одличан

Статистика
наставника и ђака продужних школа
у школској 1902-3. години

Р. бр.	Име школе	Број разреда у школи	Број наставника		Број ђака		Број радних дана у школ. години
			м	ж	м	ж	
1.	Град Ћуприја	I	2		15		30
Деспотовачки срез							
2.	Бељака	I	1		6	9	28
3.	Глоговац	I и II	1		31		30
4.	Дубока	I	1		18		30
5.	Исаково	I и II	1		13		30
Свега у деспотовачком срезу			4		68	9	118
Параћински срез							
6.	Батинац	I	1		28		38
7.	Д. Мутница	I и II	1		24		30
8.	Крушар	I и II	1		13		44
9.	Плана	I	1		10		26
10.	Сење	I и II	1		21		36
11.	Сикирица	I и II	1		19		52
12.	Жен. шк. у Бигреници	I	1	2		13	37
Свега у параћинском срезу			7	2	115	13	303
Ресавски срез							

13	Бобова	I	1		32		35
14	Вијежево	I и II	1		18		25
15	Војска	I	1	1	22	2	30
16	Гложане	I и II	1		27	1	29
17	Дубље	I и II	2		29		30
18	Тропоње	I и II	1	1	17		35
19	Црквенац	I и II	1		29		37
Свега у ресавском срезу			8	2	174	3	211
Свега у округу школском			21	4	372	25	662

Извештај
О раду наставника народних школа на културном пољу

Р. б.	Место	Културне установе		Име наставника који се истиче
		Земљорадничке задруге	Друштва за чување народног здравља	
1	Град Ћуприја		има	Петар Милосављевић
Деспотовачки срез				
2.	Деспотовац	има	има	Милан Стоичевић
3.	Грабовица	има		
4.	Двориште		има	Велимир Димитријевић
5.	Дубока		има	Боривоје Ђорђевић
6.	Јеловац		има	Илија Чаушевић
7.	Медвеђа	има		Никола Маџаревић
Праћински срез				
8.	Параћин	има	има	Сви наставници
9.	Бигреница		има	Драгутин Гајић
10.	Доња Мутница	има		Милан Миловановић
11.	Сикирица		има	Лазар Стојановић
Ресавски срез				
12.	Свилајнац	има	има	Сви наставници
13.	Гложане	има		Радосав Ђорђевић
14.	Грабовац	има		Милева Ђорђевић
15.	Дубље	има	има	Сви наставници
16.	Дубница	има	има	Љубомир Пантелић
17.	Седларе	има		Сава Марковић
18.	Тропоње	има	има	Јеремија Маринковић
19.	Црквенац	има	има	Светозар Михајловић

Извештај
о стању ђачких и школских фондова
на крају 1902-3. школске године

Р. бр.	Име школе	фондови		Где се налази новац
		ђачки	школски	
		динара	динара	
1.	Град Ћуприја	12000		У заводу
Деспотовачки срез				
2.	Велики Поповић	450		Код приватних лица
3.	Глоговац	63,10		Код приватних лица
Свега у деспотовачком срезу		513,10		
Параћински срез				
4.	Параћин	3207		У заводу
5.	Доња Мутница		1432,50	У заводу
6.	Крушар		2840	У заводу
7.	Сикирица		3000	У заводу
Свега у параћин. срезу		3207	7272,50	
Ресавски срез				
8.	осн. шк. Свилајнац	5218,90		У заводу
9.	грађ. шк. Свилајнац	778,80		У заводу
10.	Војска	152,90	5000	У заводу
11.	Грабовац	320		Код приватних лица
12.	Дубље	342,95		У заводу
Свега у ресавском срезу		6813,55	5000	
Укупно у целом округу		22533,65	12272,50	

Статистика
наставника и ученика у грађанских школа
у 1902-3. школској години

Р.б.	Грађанска школа	Број наставн.	Број ђака на крају школске године							
			У разредима						Свега	
			I		II		III		м	ж
			м	ж	м	ж	м	ж		
1.	У Параћину	3	14		9		7		30	
2.	У Свилајнцу	4	31	8	12		10		53	8
Укупно обе школе		7	45	8	21		17	83	8	

Статистика
наставника и ученика основних школа у срезovima:
деспотовачком, параћинском и ресавском за 1902-3. школску годину

Школски срезови	Број школа		Број наставника		Број ученика по школама у							
					I разреду		II разреду		III разреду		IV разреду	
	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
Град Ћуприја	1	1	3	4	63	39	61	41	42	30	43	25
Деспотовачки срез	11	1	11	6	222	27	192	16	143	23	161	38
Параћински срез	13	3	15	12	336	122	290	75	246	44	216	50
Ресавски срез	11	1	14	10	330	105	230	95	219	71	200	42
Укупно у школском округу	36	6	43	32	951	293	773	227	650	168	620	155

б) Наставно градиво обрађивано је редом по програму. О томе раду у школама је вођен дневник. Не могу рећи, да је у свим школама дневник рада правилно вођен. Има доста наставника, који дневник школског рада тако невешто и нерадо попуњавају, да се из тога не види права садржина и план учитељевог рада у школи. Знатан је број наставника вођење дневника о школском раду сматрао сматрао као један административни намет. Кад сам дошао у овој школски округ, нашао сам да сви наставници немају подједнаких образаца за вођење дневника.

в) Распоред предмета на часове раније је израђен за поједине школе. Вршећи ревизију у току ове школске године контролисао сам, да се не скраћује време рада и број недељних часова да буде правилно по плану распоређен. Скренута је пажња и на то, да часови из тежих предмета (рачун, српски језик) буду пре подне. Вештине су већином обрађиване по подне.

г) У овој години школе су снабдевене метарским мерама, картом Краљевине Србије и руском рачунаљком. У неким школама наставници су чинили покушаје, да заснивају збирке за очигледност у настави свих предмета, по упутствима која су добијали на учитељским већима од стране управе школског музеја у Београду.

д) Употреба наставних средстава није била правилна у свим школама. Има доста аставника који у том погледу нису грешили зато што езнају, како треба у настави употребљавати средства за очигледност, већ су већином грешили зато, што су навикли да успех у настави постизавају преоптерећивањем дечјег механичког памћења. Како приликом вршења ревизије у појединим школама, тако и на учитељским већима, утицао сам на наставнике, да се сва средства правилно употребљавају.

е) У мају и јуну ове године извршио сам последњи преглед у свим одељењима у подручју ми. Тада сам у сваком одељењу испитао све ученике и ученице.

На завршетку школске године 34 наставника добили су за успех у школском раду оцену одличан, 43 наставника-ца оцену врло добар и 5 наставника оцену добар. Према томе излази даје просечан успех 4,35. Разуме се да је и то више релативна оцена наставничког труда, јер сам при оцењивању морао узети у обзир и узроке који су наставницима сметали у постизавању успеха. У најкраћим потезима могу ово рећи о успеху из појединих предмета:

1) Из науке хришћанске готово у свима школама постигнут је успех у томе што су ђаци упознати са својом вером у обиму програма. - Главни задатак у настави науке хришћанске буђење религијско-моралних осећања постигнут је у одељењима у којима су радили редни и спремни наставници.

2) Из српског језика скренута је пажња, да се обрађују сви делови: вежбања у посматрању, мишљењу и говору, читање, писање, декламовање, граматика и упознавање ћака у IV разреду словенском азбуком. Вршећи ревизију скретао сам пажњу наставницима, да из тог предмета у првом реду обраде шчитавањем речи из буквара, логичко исправља грешке у дечијем говору. У томе су постигли успех сви вреднији и спремнији наставници. И у писању ђаци су ове године довољни вежбани.

3) Наставници су се уопште узев у довољј мери трудили, да обраде и рачун по програму. У том раду запазио сам, да има доста наставника, млађих разреда који опет ради тога, да себи олакшају посао, брзо прелазе на чисте бројеве без довољне очигледности, која увек треба да претходи предавању чистих бројева. Има наставника који у старијим разредима мало ежбају ћаке усменом рачунању. Исто тако има наставника који пазе увек ина то, да су задаци из рачуна увек природни и практични. Има доста наставника који нерадо и површно обрађују геометриске облике по програму. Ои који су тај предмет предавали без средстава нису могли постићи најбољи успех.

4) Земљопис је у овој школској години у многим школама био предмет, у коме су деца многа непозната имена учила на памет без довољно разумевања. У току школске године наилазио сам на такве наставнике, који предају земљопис по сликовима строго по уџбенику, па ипак и они сами незнају шта је слив. Поред неколицине таквих, има и доста спремних наставника, који су и у том предмету постигли успехе, трудећи се, да и у предавању земљописа правилно примене сва наставна средства.

5) Историја је предавана у многим школама строго по уџбенику. Наставници су се трудили да пређу све наставно градиво по програму. Прекидање школског рада због болести омело је многе наставнике, те нису стигли, да пређено градиво из историје утврде. Стога је причање у ђачким одговорима често испрекидано нелогично и недовољно пластично. Вредни и спремни наставници трудили су се, да предавајући омладини прошлост српског народа буде у ученика и ученица патриотска и национална осећања.

6) Успех из основа природних наука и јестаственице зависи од тога у колико је наставник успео, да наставу ослободи вербализма и уколико је успео да природу изучава у природи показивањем објеката из школске збирке. Поред вредних и спремних наставника у подручју ми, има и таквих наставника који и тај предмет предају, причајући ђацима по уџбенику.

То исто вреди и за успехе у предавањима пољопривредних поука. А кад се узме у обзир да у овом школском округу нема ни једне школе, која има градину по плану, онда је јасно да наставници сеоских школа нису могли из тог предмета постићи праве успехе.

7) У предавању певања запазио сам да су наставници боље обрађивали световне песме. Црквене песме нису довољно обрађене по програму и због тога, што у овом школском округу мало има цркава у селима, те ђаци тих школа ретко походе цркве, које су већином у варошима и досза удаљене.

8) Вреднији и спремнији наставници у довољној мери мери скретали пажњу, да децу упуте у игрању, у гимнастици и цртању у обиму програма. Успех из ових предмета је у толико постигнут, колико е дотични наставник сам спреман и вољан, да негује вешћине у својој школи.

9) Ручни рад је предаван само у женским школама по програму. У мушким школама ручни рад није предаван. Тај је предмет у мушким школама толико занемарен, да се може рећи да у ствари и не постоји. Чудно је да су тај предмет напустили чак и они наставници, који су свршили виши курс и тај предмет предавали на учитељским курсевима као наставници.

10) Поуке за домаћице предаване су у женским школама и то је све рађено без очигледности, већ само причањем у учионици.

Колико сам могао у току једне школске године поред осталих дужности, утицао сам и на учитељство и у томе, да настава буде васпитна и да се из наставе уклањају грешке. Инструктивни надзор вршио сам усмено у ревизији приликом прегледања појединих школа и на учитељским већима.

Б) Грађанске школе

а) Грађанска школа у Свилајнцу није имала прекида у школском раду. Грађанска школа у Параћину прекидала је рад због малих богиња.

б) У обема грађанским школама наставници су се старали да поступно обраде по програму све предмете које су предавали. Пошто у овим школама исти наставници раде више година, то су успели да све наставно градиво сврше до краја априла, а у мају и јуну имали су времена да се оно што је у настави пређено понови и утврди. Само је г. Јован Илић у томе чинио изузетак. Он је поред свих утицаја, како од стране надзорника, тако и од стране својих колега, остао сталан у својим погледима на школски рад, а је на крају школске године, поред уредног вршења дужности, ипак показао недовољан успех у настави српског и немачког језика у сва три разреда.

в) У овим школама рађено је по распореду предмета на наставнике и на часове, који је од Министарства одобрен у почетку ове школске године.

г) Обе школе наследиле су књижнице и збирке очигледних средстава од пређашњих нижих гимназија, које су у тим местима постојале до 1898. године. Приликом прегледа тих школа уверио сам се, да су се наставници марљиво старали, да у школском раду правилно употребе сва наставна средства, која се у књижници и кабинету налазе.

д) У свилајначкој грађанској школи трајао је испит 15 сахати. Успео сам да све ђаке испитам и да се уверим о успеху постигнутом у свима наставним предметима. Могу искрено рећи, да је у тој школи у свима предметима постигнут одличан успех и да су се сви наставници најсавесније трудили, да испуне задаћу. У

истој мери постигнут је успех у погледу поретка и непосредног васпитања. Види се да су наставници, са својим управитељем сложено и озбиљно прегледали посао, да школи уздигну углед у месту и околини.

У Параћинској грађанској школи годишњи испит извршио сам за 8 часова. Наставници те школе г.г. Драгутин Топлица и Ђорђе Јовановић, марљиво су се трудили, да постигну успехе из предмета које су они предавали. Трећи наставник г. Јован Илић, својим неподесним понашањем према ученицима као и неумесношћу у извођењу школског рада у довољној мери показао је, да је неподесан за наставника грађанске школе. Наставници ових школа, којима сам забележио одличне оцене, у пуној мери постигли су успехе.

В) Продужне, вечерње, недељне и приватне васпитне школе

а) У продужним школама обрађивани су ови предмети: српски језик, рачун, певање, поуке из пољопривреде и науке хришћанске. У бобовској вечерњој школи учили су младићи писање и читање и вежбани у говору. У бигреничкој девојачкој школи рађено је у главном све оно што се прелази у приправном разреду, певање и женски ручни рад.

б) У овим школама рађено је недељом и четвртком. У Дубоци и Доњ. Мутници рађено је и уторком.

в) У априлу, мају и јуну ове године извршио сам годишњи испит у свима продужним школама. Тада сам испитао све ученике и ученице. Сви се наставници жале, да ђаци у опште узев неуредно долазе у школу и да родитељи нерадо набављају ђацима школске потребе. То је главни узрок, што је успех у тим школама веома релативан. С обзиром на потребу, да се писменост шири и утврђује, мишљења сам да ипак и такве школе треба да постоје. Наставницима ових школа забележио сам оцене успеха с обзиром на њихову спремност и количину уложеног труда у том послу.

IV. Васпитање у ужем смислу

а) Наставници су се дружили са својим ђацима, приређивали су родитељске састанке у местима где постоје земљорадничке задруге и дружине. Друштва за чување народног здравља. Наставници су утицали на чланове, да се поправљају васпитне прилике ђака у домовима њихових родитеља.- Те мере допринеле су, да су у овој школској години ретке жалбе родитељске против наставника.

б) Вршећи прву ревизију у овом округу, препоручио сам наставницима, да бележе особине ђака. На крају школске године нашао сам, да велики број наставника у сеоским школама нерадо врши ту дужност. Сви се правдају тим, што су оптерећени вођењем дневника школског рада, бројем разреда и администрацијом. Нашао сам и то, да сви наставници нису ни довољно спремни нити вични за тај посао, па га и због тога врше нерадо.

V. Васпитна дисциплина

Здрави ђаци основне школе у опште узев, уредно и на време су походили школу у дане, када је лепо време. У зимње доба, када су дани кратки, а време рђаво, ђаци су долазили тек у девет часова пре подне. По подне опет због рђавог времена и краткоће дана наставници су морали у 3 часа да пуштају оне ђаке који су из других села. Наставници су радили по распореду.

Наставници се уопште узев марљиво брину о својим ученицима, за све време, докле се ученици баве у школи. Исто тако наставници су се, у опште узев,

трудили, да правилно изврше своје дужности ван учионице кад ђаци ручају, вечеравају и ноћивају у школи; кад ђаци одлазе кући; клад ђаци су ђаци на улици. У школама је у довољној мери скретана пажња, да у целој школској згради и дворишту буде чистоћа, да су ђаци ошишани, умивени, да им је чисто тело и одело. Наставници су по могућству утицали и на ђаке и на родитеље, да се здравствене прилике наших ђака у кући поправљају. Ради тога су наставници приређивали родитељске састанке, утицали да се оснивају земљорадничке задруге и месне дружине Друштва за чување народног здравља.

VI. Наставници

а) Мило ми је што могу и у годишњем извештају нотирати да су међусобни односи учитеља у току школске године били исправни.

б) У овој школској години скретао сам пажњу наставницима, да се марљивије старају о набављању препоручених листова и књига за школске и ђачке књижнице. Набавке су вршене у појединим школама у колико је било могућности да се и на то учине издаци по буџету и према стању дотичне школске касе.

У градским школама приређивана су месна учитељска већа. На тим већима претресана су питања о уређењу дотичних школа.

в) Многи су наставници и ван школе суделовали на културном раду у месту и околини.

VII. О месном и окружном школском одбору

а) Месни одбори у округу у опште узев трудили су се да испуне своје дужности по закону о народним школама.

б) У овој школској години биле су седнице окружног школског одбора 8, 9 и 10. децембра 1902. године. Тада је састављен окружни школски буџет и одобрени су буџети појединих школа.

в) Честе променеокружних начелника у 1903. години сметале су, те није држан други састанак окружног школског одбора ради прегледа школских рачуна за 1902. годину.

VIII. Школска имања и школски фондови

а) У листама појединих наставника означио сам величину школских дворишта и градина у квадратним метрима. Других имања нема.

IX. Наредбе Министра просвете у току школске године

Све наредбе које сте уоутики, трудио сам се да буду извршене и у главном све су извршене.

У многим школама нису извршене све наредбе о набављању препоручених књига и листова за школске и ђачке књижнице. Томе је узрок сиротиња и неуредност општинских власти.

X. Предлози школског надзорника који су основани на искуству учитеља и надзорника

Предлоге о народном школовању и просвећивању раније сам изложио у тромесечним и годишњим извештајима.- За тим у књигама „Прилози народним школама“ и „Мисли о уређењу народних школа у Србији. У овој години изложио сам предлоге у другом тромесечном извештају и усмено на конференцији школских надзорника.

Јосиф Стојановић, школски надзорник

